

IDROTT & KUNSKAP

POPULÄRVETENSKAPLIG IDROTTSTIDNING

AKTUELLT	TIDIGARE NUMMER	ARKIV	PRENUMERERA	OM TIDNINGEN	ANNONSERA	KONTAKTA OSS
----------	-----------------	-------	-------------	--------------	-----------	--------------

Operation eller inte - personligheten avgör

Håll där, Linda Swirtun, som befinner sig i slutfasen av sin doktorsavhandling. Du har studerat vilka personlighetstyper som väljer att operera sig efter skador på främre korsbandet - och vilka som istället väljer sjukgymnastisk rehabilitering utan operation. Berätta lite om vad du har kommit fram till.

- Jag har följt 57 patienter, de flesta motionärer men också ett antal tävlingsidrottare inom handboll, fotboll, Tae Kwan Do, skidåkning och löpning. Vi gjorde medicinska och psykologiska tester på dem inom en månad efter skadetillfället. Det våra resultat visar är att de som valde att operera sig i högre grad uppvisade tecken på bitterhet, irritation och aggressivitet jämfört med dom som bestämde sig för att inte operera.

Nu får du förklara...

- Samtliga patienter fick svara på en skala som är vetenskapligt utprovad inom psykologin (SSP). Det är ett omfattande frågebatteri som syftar till att analysera ett antal personlighetsdrag hos individen. Ett exempel på en fråga är: "Kommer du ofta på dig själv med att bita ihop käkarna?".

Man hade ju helst velat göra det här personlighetstestet innan dom skadade sig, men enligt den psykolog som genomförde testet så rör det sig om stabila personlighetsdrag som man har oavsett om man råkat ut för en skada eller inte.

Men varför skulle personer som väljer att operera en sån här skada vara bittrare och argare än de som väljer sjukgymnastik?

- Då kommer vi in på psykologiska tolkningar. Den psykolog som genomförde dessa tester menar att en viss personlighetstyp hellre vill lägga sitt öde i någon annans, exempelvis en läkares, händer än att själv försöka påverka sin situation. Man känner sig som ett offer för omständigheter som man dessutom behöver hjälp för att lösa. Kopplat till irritationen är det faktum att man ofta saknar tålamod. Man vill komma tillbaka snabbt. Problemet är att det gör man inte.

Snarare tar det längre tid att komma tillbaka om man väljer operationsbordet. De som däremot väljer bort operation och istället satsar på sjukgymnastisk rehabilitering tror i högre grad att de själva kan påverka sin rehabilitering.

Onödiga operationer

Men kan det inte helt enkelt vara så att de som vill operera sig anser att det är enda chansen att kunna idrotta och röra sig på samma nivå som tidigare?

- Någonstans hade man väl hoppats att de som valde operation också hade mer besvär av sin skada. Men så var det inte. De som tidigt efter skadan valde att operera sig gjorde det framför allt av rädslan för framtida men. Där var det en skillnad jämfört med dom som bestämde sig för att operera sex månader eller senare efter skadan. Dom gjorde det i huvudsak på grund av nedsatt funktion i knäet.

Det låter som om du tycker att det opereras en del i onödan?

- Ja, det står jag för. Ibland tas beslutet om operation på väldigt lösa grunder.

Beror det på läkarna eller patienterna?

- Bra fråga. Det där ska ju ske i ett samråd mellan läkare och patient. Men självklart väger läkares ord tungt i ett sådant sammanhang. Folk vill i regel också ha något konkret som ett recept - eller en operation. Många vill inte höra att mycket hänger på dom själva och att dom måste träna en massa hemma.

Vad säger då forskningen om effekterna av de här båda behandlingsmodellerna? Är det effektivast att operera eller att jobba med ett sjukgymnastiskt program?

- Jag är precis klar med den sexåriga uppföljningen av patienterna i studien. Det visar sig att det inte har haft någon betydelse om dom har opererat sig eller valt sjukgymnastik. Alla rör sig i dag på ungefär samma aktivitetsnivå. Fler studier pekar i samma riktning.

Men om du fortfarande vill ägna dig åt tävlingsidrott, behöver du inte operera då för att komma tillbaka fullt ut?

- Inte enligt den norska idrottsmedicinaren Myklebust som har studerat elitspelare i handboll. Hennes resultat visar tvärtom att det var fler som kom tillbaka till elithandbollen bland de som valde bort operation. Men generellt brukar man säga att den som är instabil i knäleden efter en skada bör operera sig. Är knäet stabilt så är mitt råd att man först försöka träna upp knäfunktionen.

© Idrott & Kunskap